

Védetté nyilvánított helyi természeti emlékek**I. Egyedi védettségű természeti emlékek:**

Sorszám	Fa megnevezése	Helye	Életkora
1.	Páfrányfenyő (Ginkgo biloba)	5630 Békés, Széchenyi tér 8. sz. udvarán, hrsz.: 2244. GPS koordináta: N46°46'15,04" E21°8'00,34"	Becsült kora: 125 év
2.	Kocsányos tölgy (Quercus robur)	5630 Békés belterület, 5636/5. hrsz. (Liget, Bagoly Étterem kertje) GPS koordináta: N46°46'23,15" E21°07'47,55"	Becsült kora: 145 év
3.	Kocsányos tölgyek (Quercus robur) 5 db Csertölgy (Quercus cerris) 3 db	5630 Békés belterület 2298/2. hrsz. (Élővíz-csatorna Csók-híd és Rendelőintézeti híd közötti szakasza) GPS koordináta: 1. N46°46'05,4" E21°07'55,1", 2. N46°46'05,3" E21°07'55,2", 3. N46°46'04,03" E21°07'55,7", 4. N46°46'07,8" E21°07'56,1", 5. N46°46'08,02" E21°07'56,0", 6. N46°46'09,0" E21°07'55,7", 7. N46°46'10,0" E21°07'55,6", 8. N46°46'10,1" E21°07'55,5"	Becsült koruk: 100125 év
4.	Kocsányos tölgyek (Quercus robur) 8 db	5630 Békés belterület, 3917/1. hrsz. (Sportpálya) GPS koordináta: N46°46'11,08" E21°07'23,41" A fák közel egymáshoz, egy (fa)csoportban találhatóak.	Becsült koruk: 100125 év
5.	Kocsányos tölgyek (Quercus robur) 6 db	5630 Békés, Cseresznye utca 22. 081/3. hrsz. (Sebők kert, volt Hidasháti ÁG kísérleti telepe) GPS koordináták: 1. N46°45'50,80" E21°06'42,11", 2. N46°45'50,89" E21°06'43,22", 3. N46°45'49,79" E21°06'41,34", 4. N46°45'49,82" E21°06'42,94", 5. N46°45'49,48" E21°06'43,82", 6. N46°45'48,69" E21°06'42,90"	Becsült koruk: 150175 év

6.	Japán akác (Sophora japonica)	5630 Békés, Kossuth u. 16. sz. 5580 hrsz. (A tüdőgondozó udvara) GPS koordináta: N46°46'24,06" E21°07'38,06"	Becsült kora: 100 év
7.	Mocsárciprus (Taxodium distichum) 2 db	5630 Békés belterület 10102/1. hrsz. (Alsó-körgát) GPS koordináta: 1. N46°47'10,87" E21°07'22,80", 2. N46°47'10,44" E21°07'23,21"	Becsült koruk: 125-135 év
8.	Hegyi szilfa (Ulmus glabra)	5630 Békés külterület, 0691/6. hrsz. GPS koordináta: N46°45'38,23" E21°11'07,58"	Becsült kora: 150175 év
9.	Kettős-Körös-parti fehér nyár (Populus alba)	5630 Békés külterület 0444/1. hrsz. GPS koordináta: N46°48'08,01" E21°08'07,19"	Becsült kora: 225 év
10.	Kettős-Körös-parti kocsányos tölgyek (Quercus robur)	5630 Békés, Fáy utca 8. 0404/1. hrsz. GPS koordináta: N46°49'40,58" E21°06'46,63"	Becsült koruk: 100 év
11.	Vadgesztenyék (Aesculus hippocastanum) 2 db	5630 Békés belterület, 2240. és 2243. hrsz (Múzeum köz) GPS koordináta: 1. N46°46'16,94" E21°07'59,14", 2. N46°46'16,93" E21°07'59,47"	Becsült koruk: 100 év
12.	Lepényfa (Gleditsia triacanthos)	5630 Békés belterület 4027/7. hrsz. GPS koordináta: N46°46'22,15" E21°07'18,94"	Becsült kora: 85 év
13.	Magyar kőris (Fraxinus angustifolia ssp pannonica)	5630 Békés belterület, 2287. hrsz (Fáy utca) GPS koordináta: N46°46'14,94 E21°07'56,76"	Becsült kora: 100125 év
14.	Kocsányos tölgy (Quercus robur)	5630 Békés belterület, 6597. hrsz (Közüktatási Intézmény melletti terület) GPS koordináta: N46°46'48,02" E21°07'49,98"	Becsült kora: 85-100 év
15.	Vénic szilfák (Ulmus laevis) 2 db	5630 Békés belterület, 6914/2. hrsz. GPS koordináta: 1. N46°46'30,2" E21°07'48,1", 2. N46°46'29,1" E21°07'47,6"	Becsült koruk: 100125 év.

6.	Vénic szilfák (Ulmus laevis) 2 db	5630 Békés belterület, 5643. hrsz GPS koordináta: 1. N46°46'34,8" E21°07'49,2", 2. N46°46'34,5" E21°07'49,2"	Becsült koruk: 100125 év.
17.	Fehér nyár (Populus alba)	5630 Békés belterület, 0615. hrsz. GPS koordináta: N46°46'05,12" E21°09'53,16"	Becsült kora: 125135 év
18.	Kocsányos tölgy (Quercus robur)	5630 Békés belterület, 0473/2. hrsz. GPS koordináta: N46°48'39,99" E21°09'24,64"	Becsült kora: 145 év

II. Helyi természetvédelmi terület

Sorszám	Terület, védett cél	Leírása
1.	Békés, Csatárkert vadon élő szervezetek, életközösségek illetve élőhelyük védelme	Békés Város déli belterületi határától az Élővíz-csatorna bal oldali mederszéle, a gyulai közút és a Malomvégesi temető melletti dűlőúttal szemben húzott egyenes által határolt terület, 2013, 2017, 2018, 2019, 9209, 9360/1hrsz., 5 ha. 1.267 m ²
A terület az Európai Községek Tanácsának a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állat- és növényvilág védelméről szóló, 92/43 EKG. Irányelve szerinti védettségi kategóriája az 1. cikk b. pontja szerinti természetes élőhely, közösségi szinten nem különleges természetvédelmi terület.		
2.	Élővíz-csatorna belterületi szakasza a Fehér-Körös holtág természetközeli állapotának bemutatása	Békés város belterületén a Fábán utcai hídtól a Csók utcai hídig tartozó terület az alábbi helyrajzi számokon: 2294, 2295/1, 2296/1, 2298/2, 2355, 5636/5, 5636/14, 5643, 6912, 6914/2.
A terület az Európai Községek Tanácsának a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állat- és növényvilág védelméről szóló, 92/43 EKG Irányelve szerint közösségi szinten nem különleges természetvédelmi terület.		

A védett természeti emlékek fenntartása

- 1.) A helyi jelentőségű védett természeti emlék fennmaradásának feltétele, megőrzésének módja elsősorban a gondozás és a rendeltetésnek megfelelő használat.
- 2.) A használat során a tulajdonosnak törekedni kell a természeti emlékek jó állapotban tartására, és az esetleges károsodások megelőzésére.
- 3.) Az olyan ingatlanok melyen helyi jelentőségű védett természeti emléket találhatók telekalakítási tilalom, építési tilalom és korlátozás, valamint használati korlátozás rendelhető el.
- 4.) Ha a természeti emlék fenntartása a tulajdonos számára el nem várható mértékű kötelezettséget jelent, akkor annak gondozásához kérheti az önkormányzat támogatását.
- 5.) A helyi védelemben részesült természeti emlékek tulajdonosai, kezelői, használói támogatására a költségvetésben elkülönített pénzalapot hozható létre, amelynek kezeléséről és felhasználásáról külön önkormányzati rendelet rendelkezik.
- 6.) A helyi védelem alatt álló természeti emléket veszélyeztető tevékenységet a polgármester 30 napig terjedő időtartamra megtilthatja, s e tiltást legfeljebb 30 nappal meghosszabbíthatja.
- 7.) A helyi védelem alatt álló területen a rendeletben előírtak teljesítésére történő kötelezés, valamint a közlekedés- és tartózkodáskorlátozás a polgármester hatáskörébe tartozik.

A helyileg védett természeti emlékekkel kapcsolatos, e rendeletben megfogalmazott szabályok betartása mind az állampolgárok, mind a jogi személyek, mind pedig a jogi személyiséggel nem rendelkező társaságok kötelezettsége.

Egyedi védettségű természeti emlékek kezelése

1. *Páfrányfenyő (Ginkgo biloba)*

A fa környezetében az életfeltételeket javítani kell. Ennek érdekében a fa korona vetületét célszerű lenne korláttal körülvenni, feltalaját megjavítani és füvesíteni. Ezzel biztosítani lehetne a fa számára kedvezőbb víz és talajlevegő ellátottságot. Amennyiben a fa körbeépítettsége tovább tart, úgy várható az idős, és értékes fa pusztulása.

2.3.4.5. *Tölgyek (Quercus ssp)*

Faápolási munkák tekintetében elsősorban a szárazgallyazás, valamint az odvak kezelése szükséges. A fák Békés város belterületén vannak, ezért díszítő értékük és a mikroklímára kifejtett hatásuk felértékelődik. Belterületi elhelyezkedésüknek köszönhetően megvédésük, bemutatásuk oktatás és idegenforgalmi szempontból viszonylag könnyen megoldható.

6. Japán akác (*Sophora japonica*)

A fa törzskörmérete 3,40 m. Törzse kétágú, ép. A fa jelen állapotában elsődleges feladatként kell tekinteni a szárazgallyazást, és az ezt követő fasebkezelést. A fát érintő, annak környezetében történő beavatkozások a természeti emléket nem károsíthatják. A város belterületén található intézményi zöldfelület részeként a japán akác könnyen megvédhető, bemutatása oktatás szempontjából megoldható. A japán akác a 2018. évben viharkár áldozata lett. Vázágait jelentős mértékben elveszítette. Azóta a hedera (borostyán) jelentős mértékben benőtte, valamint erősödő sarjak veszik körbe, ezen problémák kezelése szükséges.

7. Mocsárciprus (*Taxodium distichum*)

A mocsárciprusok 2,05 m, illetve 2,12 m törzskörmérettel rendelkeznek. Az értékes, ritka növények nagyon jó egészségi állapotban vannak, mely az őket körülvevő nedves élőhely mikroklímájának, illetve a viszonylag háborítatlan környezetnek köszönhető. Lombkoronájukban száraz ágak nem találhatók. Vöröses színű, hámló kérgű törzsük és a fajtajelleget kitűnően mutató, térszerűen kiemelkedő légzőgyökereik (ciprusbabák) épek. Elsődleges feladat a mocsárciprusok sértetlenségének biztosítása. A fák környezetének kezelése során azok lombkoronája, törzse, tartó és légzőgyökerei nem szenvedhetnek károsodást.

8. Hegyi szilfa (*Ulmus Glabra*)

A hegyi szilfa 3,4, törzskörmérettel rendelkezik. Nagyon jó egészségi állapotban van, amely az őt körülvevő nedves élőhely mikroklímájának, illetve a háborítatlan környezetnek köszönhető. Elsődleges feladat a szilfa sértetlenségének a biztosítása. A fa környezetének kezelése során a gyökér, a törzs, a lombkorona nem szenvedhet károsodást.

9. Kettős-Körös-parti fehér nyár (*Populus alba*)

Fehér nyár körülbelül 225 éves. Lombkoronájában a száradó, nemkívánatos ágakat el kell távolítani, a csonkokat sebkezelní szükséges.

10. Kettős-Körös-parti kocsányos tölgyek (*Quercus robur*)

A tölgyek egészségi állapota jónak mondható. A száraz ágak eltávolítása szükséges, a munkálatok után sebkezelést kell végezni

11. Vadgesztenyefák (*Aesculus hippocastanum*)

A gesztenyék egészségi állapotuk jónak mondható, törzskörméretük 212 és 220 cm. A fák korából adódóan keletkező száraz ágakat el kell távolítani, mely munkálatok elvégzése után fasebkezelést kell végezni.

12. Lepényfa (*Gelditsia triacanthos*)

A lepényfa törzskörmérete 295 cm, egészségi állapota jó, viszonylag fiatal korából és szilárd szerkezetéből adódóan hosszú ideig beavatkozás nélkül fenntartható.

13. Magyar kőris (*Fraxinus angustifolia ssp pannonica*)

Törzskörméret: 282 cm. A fa jelenleg egészséges, azonban a kőrisek ettől a kortól kezdve gyorsan hanyatlásba kezdhetnek, ezért a fát a balesetek megelőzése érdekében fokozottan figyelemmel kell tartani.

14. Kocsányos tölgy (*Quercus robur*)

A fa 213 cm törzskörmérettel rendelkezik. A tölgyfa egészségi állapota jó, viszonylag fiatal korából és szilárd szerkezetéből adódóan hosszú ideig beavatkozás nélkül fenntartható.

15. Vénic szilfák (*Ulmus laevis*)

A fák egészségi állapota jó, törzskörméretük 241 és 262 cm. A kedvező mikroklíma miatt a fák beavatkozás nélkül hosszú ideig fenntarthatók.

16. Vénic szilfák (*Ulmus laevis*)

A fák törzskörmérete 220 és 236 cm, egészségi állapotuk jó. A kedvező mikroklíma miatt a fák beavatkozás nélkül hosszú ideig fenntarthatók.

17. Fehér nyár (*Populus alba*)

A fa 390 cm törzskörmérettel rendelkezik, egészségi állapota korához képest kiemelkedően jó. A kedvező mikroklímának köszönhetően a fa beavatkozás nélkül hosszú ideig fenntartható.

18. Kocsányos tölgy (*Quercus robur*)

A fa törzskörmérete 340 cm, egészségi állapota korához képest jó. A száraz ágakat el kell távolítani, ezzel egy időben az esetlegesen megjelenő sárga fagyöngy által fertőzött ágakat a fertőzés alatt fél-egy méterrel érdemes levágni, a keletkező sebeket kezelni szükséges. A munkálatok elvégzésével a fa várható élettartama növelhető.

Tartalomjegyzék

1.	ALAPADATOK	3
2.	AZ ÉLŐVÍZ-CSATORNA HELYI VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLET BEMUTATÁSA	5
3.	TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉSEK	9
4.	TERMÉSZETVÉDELMI STRATÉGIÁK	9
5.	TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI MÓDOK, KORLÁTOZÁSOK, ÉS TILALMAK	11
5.1.	Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak	11
5.1.1.	Élőhelyek kezelése, fenntartása	11
5.1.2.	Fajok védelme	11
5.1.3.	Táj- és kultúrtörténeti értékek	11
5.1.4.	Látogatás	12
5.1.5.	Oktatás és bemutatás	12
5.1.6.	Terület- és földhasználat	12
5.1.7.	Természetvédelmi infrastruktúra	12
5.2.	Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak	12
5.2.1.	Művelés alól kivett területek kezelése	12
6.	INDIKÁTOROK	13

1. ALAPADATOK

A vizsgált terület Békés Város 4/1998. (III. 27.) önkormányzati rendelete (**A helyi jelentőségű természeti értékek védelméről**, továbbiakban: önkormányzati rendelet) szerint helyi természetvédelmi oltalom alatt áll. Az önkormányzati rendelet 1.sz. mellékletének II/3. pontja tartalmazza a pontos terület lehatárolást, az érintett hrsz-ok felsorolásával. A rendelet kiadása óta ingatlan kataszteri változások történtek (pl.: a vizsgált csatorna szakaszon a hidak külön hrsz-ot kaptak) a jelenlegi nyilvántartás szerint a helyi védelem alatt álló ingatlanok - az Élővíz-csatorna, Fábrián utcai hídtól a Csók utcai (zugi) hídig tartó szakaszán - a következők (Békés belterület):

Ingatlan nyilvántartási adatok				
hrsz	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonos	Kezelő
2294	0,4659	Kivett, közterület	Békés Város Önkormányzata	-
2295/3	0,2220	Kivett, Élővíz-csatorna	Magyar Állam	Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság
2295/5	0,3423	Kivett, Élővíz-csatorna	Magyar Állam	Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság
2296/1	1,0393	Kivett, Élővíz-csatorna	Magyar Állam	Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság
2298/2	0,4374	Kivett, közterület	Békés Város Önkormányzata	-
2355	0,3725	Kivett, közterület	Békés Város Önkormányzata	-
5636/5	0,0865	Kivett, vendéglátóegység - Bagoly vendéglő	BAYAL SZOLGÁLTATÓ KFT.	-
5636/14	1,1295	Kivett, közpark - Dózsa liget	Békés Város Önkormányzata	-
5643	0,1347	Kivett, mocsár	Magyar Állam	Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság
6914/2	0,2817	Kivett, közterület	Békés Város Önkormányzata	-
6912/3	0,5579	Kivett, Élővíz-csatorna	Magyar Állam	Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság
6912/1	0,5204	Kivett, Élővíz-csatorna	Magyar Állam	Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság

Az országos nyilvántartás szerint a helyi jelentőségű természetvédelmi terület adatai a következők:

Név	Védettség típusa	Védettség kezdete	Törzskönyvi száma	Terület nagysága
Élővíz-csatorna	Természetvédelmi terület	1998	3/174/TT/98	5,6 ha

A védett területek lényegében az élővíz, és az azt övező ingatlanok (sétány). A természetvédelmi kezelésért Békés Város Önkormányzata és Képviselőtestülete felelős. Az önkormányzati rendelet 9§/ 1 (bek) szerint Békés Város Önkormányzata valamennyi helyi jelentőségű védett természeti területre – az ott tevékenységet folytatókra kötelező erejű – kezelési tervet készít. A kezelési tervet 10 évenként felül kell vizsgálni. Ez idáig kezelési terv nem készült a vizsgált területre.

Jelen dokumentáció az önkormányzati rendelet 9 §/ 1 (bek) szerinti kezelési tervét tartalmazza, a 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet (a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról) előírásait figyelembe véve.

A működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatóság

- Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
- 5540, Szarvas, Annaliget 1.
- Tel.: 06-66-313-855
- E-mail: knmp@knmp.hu

2. AZ ÉLŐVÍZ-CSATORNA HELYI VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLET BEMUTATÁSA

Békés a Fehér- és Fekete-Körös összefolyása felett lévő kettős átkelőhelynél alakult ki, így településszerkezetét elsődlegesen a folyók medre és az átkelésnél összefutó országutak vonala határozta meg. Bár a Körösök a XIX. századi szabályozások óta a belterülettől távolabb folynak, egykori jelentőségük máig érzékelhető, mint például a Fehér-Körös holtágaként a várost észak-déli irányban átszelő Élővíz-csatorna szerkezetet máig determináló szalagja.

A folyószabályozások nyomán a Körösök menti táj jelentősen átalakult, a nagy kiterjedésű mocsarak, vízállások eltűnnek, és az egykori társulások a szabályozott hullámtérbe szorultak. Az ártéri puhafás ligeterdők, és az egykori ártér magasabb, csak időszakosan víz öntötte részeinek keményfás ligeterdőinek nyomait ma is őrzi a békési táj. Az Élővíz-csatorna mentén megtalálhatjuk a természetes növényzet emlékeit, a part menti sétányokat árnyaló fűzek, nyárfák stb., vagy az Erzsébet-liget keményfás társulásának képében.

Az Élővíz-csatorna vizsgált - helyi természetvédelmi oltalom alá helyezett - szakasza kb. 1,2 km hosszan, észak-déli irányban szeli ketté Békés város központját. Északi irányból indulva először a Fábán utcai hídon, majd az Erzsébet-ligeti hídon, a Kossuth utcai hídon, az új Csók hídon, és végül a Csók utcai hídon kelhetünk keresztül a csatornán. Az élővíz mindkét oldalán a település fontos közintézményei, iskolák, az Erzsébet-liget, piac stb., de lakóövezetek is találhatóak. A part mentét a vizsgált teljes hosszon sétány övezi, pihenő padokkal, ismertető táblákkal, rekortán pályával stb. melyek mégsem veszik el a csatorna „vadregényes” hangulatát, a zöld- illetve vízfelület hangsúlya jellemző. A beépítés az Erzsébet-ligetnél válik intenzívebbé, de a ligetes fásítás itt sem tűnik mesterkéltnek, dominálnak a keményfák (kőris, platán, tölgy, szil).

A parti régiót összességében a fűzek (*Salix* sp.) uralják, melyek közé tölgyek (*Quercus robur*), szilfák (*Ulmus* sp.), kőrisek (*Fraxinus* sp.), diófák (*Juglans*), bodza (*Sambucus nigra*), csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*), platánok (*Platanus*), gesztenyefák (*Castanea*), elvétve nyárfák (*Populus* sp.) ékelődnek, többnyire őshonos növényzet. A cserjeszint mindenhol gyér, az „aljnövényzet” nagyrészt nyírt gyep, a Fábán utcai és Erzsébet-ligeti híd közötti szakaszon találkozhatunk a vízpartot övező természetközeli csalános, szedres, nádalytőves társulásokkal. Több helyen beton partszegély került kialakításra, de az ezen kívüli szakaszokon keskeny nádas, gyékényes „zóna” is kíséri az élővizet.

A sétányok külső széle mentén gyakori a fiatal fa telepítések esetén a hársfa (*Tilia* sp.) alkalmazása. Öreg, „kidőlt” fák is találhatóak a frekvenciátaltabb helyektől távol, melyek a biodiverzitást növelik.

Idegen honos növényzet kevésbé jellemző, de itt-ott elterjedően az invazív zöldjuhar (*Acer negundo*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), akác (*Robinia pseudoacacia*), japánkeserűfű (*Fallopia japonica*).

Az állatvilág esetén elmondható, hogy jellemzően általánosan elterjedt, zavarást tűrő fajok jellemzőek, melyekkel a városi ligetekben szoktunk találkozni. Az idősebb fa egyedek, korhadó fák, kevésbé bolygatott „hullámtéri” területek, nádas-gyékényes sávok jelentik a legfőbb élőhelyet számos rovar, madár stb. fajnak. A nyírt gyep, fasorok, beton szegélyű part biodiverzitása jóval alacsonyabb.

A rovarvilág teljes körű jellemzése helyett azok a fajok emelhetők ki, melyek szembetűnő jelenségek városi környezetben. Ilyen lehet például a tölgyfáknak köszönhetően a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), lepke fajok közül az atalantalepke (*Vanessa atalanta*), nappali pávaszem (*Nymphalis io*), egyes szitakötő fajok (kék légivadász – *Ischnura elegans*). Mindkét említett lepkefaj kedvelt tápnövénye a nagy csalán (*Urtica dioica*).

A hüllők-és kételtűek jelentősebb megtelepedését elsősorban az a tényező korlátozza, hogy nincs megfelelő élő, -szaporodó hely számukra, például fokozatosan mélyülő part, illetve kiterjedtebb vízparti növényzet hiánya miatt nincs alkalmas petéző, tojásrakó hely. Elsősorban az általános elterjedt, tágtűrűsű fajok fordulhatnak elő (pl.: tavibéka, kecskebéka (*Pelophylax* sp.)).

A vizsgált élővíz szakasz mentén potenciálisan előforduló leggyakoribb madárfajok a teljesség igénye nélkül a következők:

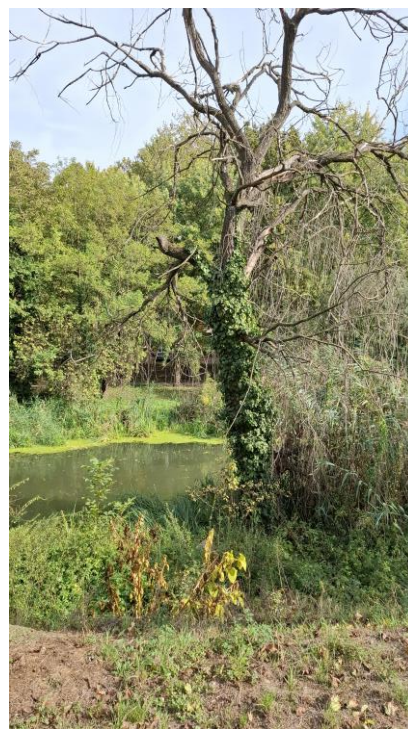
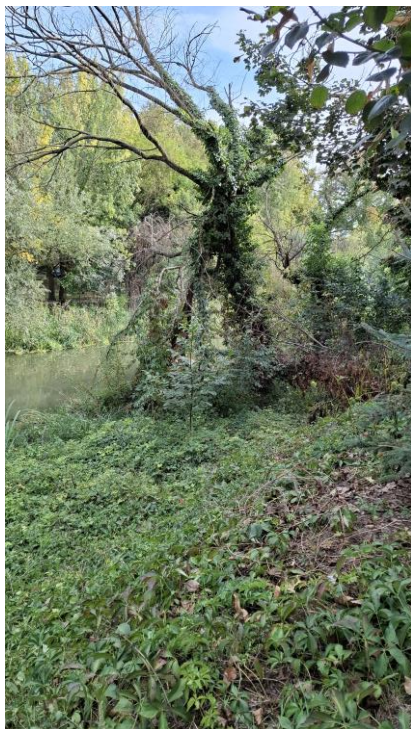
- fekete rigó (*Turdus merula*)
- énekes rigó
- erdei pinty (*Fringilla coelebs*)
- házi veréb (*Passer domesticus*)
- fakopáncs félék (*Dendrocopos* sp.)
- szécinege (*Parus major*)
- zöldike (*Chloris chloris*)
- tőkés réce (*Anas platyrhynchos*)
- tengelic (*Carduelis carduelis*)

Az előző felsorolás a helyben fészkelő, táplálkozó fajokat tartalmazza, de vonulási időben (a kisebb testű madarak vonulási útvonala gyakran az élővizek - ökológiai folyosók - mentén vezet) még több faj megjelenésére lehet számítani (pl. őszapóka-*Aegithalos caudatus*, vörösbegy-*Erithacus rubecula*). A vonulást a bodza termése is segítheti, mely sok madárfaj kedvelt táplálék forrása. Ezen kívül meg kell még említeni a téli madárvendégeket is.

Az emlősök között is a generalista, zavarást tűrő fajok megjelenésével számolhatunk (pl. keleti sün - *Erinaceus roumanicus*), ezek száma városi környezetben nem jelentős.

Összefoglalva elmondható, hogy az Élővíz-csatorna helyi védelem alá helyezését a természetes vízparti társulások emlékét idéző tájképi értéke, ökológiai folyosó funkciója indokolja, és nem kifejezetten növény- vagy állattani értékei.

Az Élővíz „természetesebb” partszakasza

Erzsébet ligeti híd, és környezete

3. TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉSEK

A tervezési területen kívánatos és elérendő célállapotot, illetve az elérendő természetvédelmi célok:

- A természeti értékek fennmaradásának biztosítása a jelenlegi vagy jobb ökológiai állapotban
- Biodiverzitás növelése
- A természetvédelem érdekei a településfejlesztés során történő érvényesítése
- Oktatás, ismeretterjesztés, tájékoztatás útján a természeti értékek ismertetése

4. TERMÉSZETVÉDELMI STRATÉGIÁK

Természetvédelmi kezelési irányelvek, illetve a célállapot elérése eszközeinek általános jellegű meghatározása.

- **A természeti értékek fennmaradásának biztosítása a jelenlegi vagy jobb ökológiai állapotban:**
 - az őshonos növények túlsúlyának megőrzése
 - idegenhonos dísznövények helyett a természetközeli állapotokat idéző őshonos növényzet, élőhelyek kialakítása
 - idegenhonos, inváziós növény fajok (pl.: mirigyes bálványfa, zöldjuhar, fehér akác) elterjedésének megakadályozása, irtása
- **Biodiverzitás növelése:**
 - a cserjeszint fejlesztése őshonos, madárbarát fajok ültetésével (közönséges kecskerágó, fekete bodza, veresgyűrűs som, közönséges fagyal, egybibés galagonya stb.)
 - a nyírt/kaszált területeken kíméletes gyepkezelés alkalmazása: fűnyírás évi max. 2 alkalommal, a legmelegebb július/augusztus hónapokban a kaszálás elhagyása. A kicsit magasabb gyepvegetáció több rovar, csiga stb. faj megtartását teszi lehetővé gazdagítva az élővilágot, és jobban bírja az aszályos időszakot.
 - „méhlegelő”, avagy rovarbarát természetközeli növénytársulás kialakítása erre alkalmas, jelenleg nyírt/kaszált területeken (pl. fasorok között, parti régióban). A dúsabb, diverzebb növényzet megköti a port, lassítja a talaj felmelegedését, ezáltal jó hatással van a mikroklimára. A honos fajok általában beérik a természetes csapadékkal, talajigényük egyszerű, így kiegészítő öntözésre sincs szükség, a fenntartási feladatok is csökkenek. A rovarbarát élőhely tápnövénye, táplálék forrása (pl.: beporzók) számos rovar fajnak
 - madárodúk (leginkább „B” típusú) kihelyezése a fasorokra, part menti fákra, Erzsébet-ligetben, gyakorlati tájékoztató: <https://mme.hu/odukihelyezes>
 - kivágott fák törzsének, illetve farönkök helyben hagyása, ezzel rovarbarát élőhelyek létrehozása
 - csalános foltok fenntartása, mely számos hazai lepkefaj tápnövénye (pl.: atalantalepke - vanessa atalanta)

- **A természetvédelem érdekei a településfejlesztés során történő érvényesítése:**
 - kerülni kell a beépítettség növekedésével járó fejlesztéseket, beruházásokat
- **Oktatás, ismeretterjesztés, tájékoztatás útján a természeti értékek ismertetése:**
 - természetvédelem, környezetvédelem, fenntarthatóság témaköréhez kapcsolódó szemléletformáló, edukációs rendezvények, események szervezése
 - „rovarhotelek” kihelyezése tájékoztató táblával

5. TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI MÓDOK, KORLÁTOZÁSOK, ÉS TILALMAK

Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak részletes, normatív jellegű meghatározása, a természetvédelmi célkitűzéseknek és a természetvédelmi stratégiáknak megfelelően.

5.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

5.1.1. Élőhelyek kezelése, fenntartása

A tervezési területen megőrzendő, illetve a tervezési területen található természeti értékek fennmaradása szempontjából jelentős élőhelyekre vonatkozó természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása.

Az avar, falevél helyben hagyása, illetve parkosított területeken, sétány mentén komposzthalmokba rendezése, esetleg komposzt kerettel körülkerítése (esztétikusabb megjelenés, és a szél elhordása ellen). Ennek elsődleges célja a szemléletformálás (a zöld hulladék érték, tápanyag, házi komposztálás népszerűsítése), másrészt így csökkenthető a „zöldhulladék” kezelés. ökológiai lábnyoma.

Fakivágás esetén farönkök helyben hagyása, mely élőhelyet biztosíthat többek között a korhadék evő rovarok (pl.: orrszarvúbogár- *Oryctes nasicornis*) számára.

A Fábíán-utcai híd környezetében, illetve a Kossuth utcai hídtól délre, a bal parti régióban megjelenő csalános, szedres aljnövényzet meghagyása, ami természetközeli állapotokat idéz, kiváló élőhely.

5.1.2. Fajok védelme

A tervezési területen előforduló védett, fokozottan védett, továbbá természetvédelmi szempontból jelentős egyéb növény- és állatfajok, illetve életközösségeik megőrzésére, életfeltételeik biztosítására vonatkozó természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak meghatározása.

A területen védett növényfaj nem ismert, védett állatfajoknak azonban élőhelye az Élővíz-csatorna vizsgált szakasza (pl. nagy szarvasbogár - *Lucanus cervus*, házi veréb - *Passer domesticus*), melyek nem specialista fajok, a meglévő ökológiai állapot, élőhelyük megőrzésével fennmaradásuk továbbra is biztosítható, külön fajvédelmi intézkedés vagy korlátozás nem javasolt.

5.1.3. Táj- és kultúrtörténeti értékek

A tervezési területen található táji értékek és kultúrtörténeti értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó előírások, természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak meghatározása.

A vizsgált terület elsődleges természeti értéke, hogy természetközeli, a Körösök vízparti régiójára jellemző állapotot idéz, mindezt a belterületbe ágyazva. Ennek a természeti állapotnak a megőrzése érdekében csak őshonos növény fajok ültetése javasolt.

5.1.4. Látogatás

A belépésre, illetve az ott-tartózkodásra vonatkozó külön előírások, korlátozások nincsennek, nem javasoltak.

5.1.5. Oktatás és bemutatás

A tervezési területen folytatott természetvédelmi célú oktatásra, nevelésre, a természeti értékek, területek, tájak bemutatására, illetve az ehhez kapcsolódó tevékenységekre vonatkozó javaslatok, előírások, korlátozások és tilalmak meghatározása.

Korlátozások, és tilalmak bevezetésére nincs szükség. A természeti értékek védelme, és megőrzésének ismeretterjesztéséhez kiváló terep az Élővíz-csatorna védett természeti terület, pl.: a következő programokon keresztül:

- természetvédelmi fotópályázat az Élővíz-csatorna menti élőhelyek, fajok bemutatása céljából
- jeles napok alkalmából (pl. madarak és fák napja) madárgyűrűzés, bemutató szervezése
- a kihelyezett madárodúk rendszeres téli takarítása a helyi óvodák, iskolák bevonásával

Továbbá javasolt a terület helyi természetvédelmi státuszát „*védtett természeti terület*” táblával jelölni, ismertetni.

5.1.6. Terület- és földhasználat

A tervezési terület részére vagy egészére kiterjedő gazdálkodási, gazdasági, közlekedési, ipari, építési stb. tevékenységekre, a felsoroltakkal kapcsolatos fejlesztésekre vonatkozó előírások, korlátozások és tilalmak meghatározása.

Az élővízcsatorna élővilága, és a terület rekreációs potenciálja érdekében kerülni kell a tartós zajhatásokkal járó tevékenységek telepítését a védett terület, és szűkebb környezetében, illetve nem javasolt a burkolt területek további növelése.

5.1.7. Természetvédelmi infrastruktúra

A természetvédelmi kezelést szolgáló létesítményekre vonatkozó előírások, esetleges korlátozások és tilalmak meghatározása.

A kihelyezésre kerülő madárodúkat évente egyszer, téli időszakban takarítani kell. Csak szabványos, lehetőleg tartós anyagból gyártott (kiülő fa nélküli!) odúk kihelyezése javasolt, az előírásoknak megfelelő magasságban (2-4 m) és – egymástól való - távolságban.

A kihelyezésre kerülő madáretetők mellé tájékoztató táblán fel kell sorolni az alkalmazható madáreleség féléseket.

5.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

5.2.1. Művelés alól kivett területek kezelése

A tervezési területen található természeti, táji értékek megőrzésére, fenntartására vonatkozó olyan természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak, amelyek a tervezési területen található kivett művelési ágú területekhez köthetők, illetve az ott végzett tevékenységekre értelmezhetők.

Lásd. 5.1.6 pont.

6. INDIKÁTOROK

A kezelési terv felülvizsgálata 10 év múlva, azaz 2034-ben lesz esedékes. A kitűzött célok megvalósulása az alábbi indikátorokon keresztül mérhető:

Indikátor megnevezése	Egység
Kihelyezett madárodúk száma	db
Kihelyezett madáretetők száma	db
Kihelyezett rovarhotel száma	db
Kihelyezett természetvédelmi terület tábla száma	db
Telepített őshonos cserjék száma	db
Természetvédelmi témájú edukációs rendezvények száma	db
Rovarbarát gyepek kialakítása	m ²
Burkolt felületek, beépítettség növekedése/csökkenése	m ²
Évi rendszeres kaszálás száma	alkalom

2024-10-16

Készítette:

.....
Tárnok Barbara
környezetvédelmi szakértő
SZKV 04-0421, SZ-013/2010

1/A Melléklet
A 4/1998 (III. 21) önk. rendelet

TERMÉSZETVÉDELMI

KEZELÉSI TERV

BÉKÉS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

BÉKÉS-CSATÁRKERT

2003. augusztus

1. Általános információk

1. 1. A terület azonosítói:

- a terület neve: Békés-Kőgyescsatár
- a természetvédelmi törzskönyvi száma:
- a terület kiterjedése: 5 ha 1467 m²
- megye neve: Békés
- település neve: Békés
- a terület középponti koordinátái: 38-22-13 Y=810304,07 X=158805,64
- tengerszint feletti magasság: 83,6 m Bf
- a terület térképszelvényének azonosítója 10-100 Ezer EOTR 38-222-1 1:2000
- illetékes természetvédelmi hatóság megnevezése: Békés Város Jegyzője
- a jogszabályban kijelölt kezelő megnevezése: Békés város Önkormányzata Műszaki Osztály

1.2. A terület rendeltetése: Vadonélő szervezetek, életközösségek, illetve élőhelyük védelme.

1.3. A terület jogi helyzete: Helyi jelentőségi védett természeti terület (önk.rend.sz.).
a terület kijelölése: mellékelt térképvázlat szerint

1.4. Elhelyezkedés és határai: Békés megye, Békés város déli belterületi határától az Élővíz-csatorna bal oldali mederszéle, a gyulai közút és a Malomvégesi temető melletti dűlőúttal szembeni húzott egyenes által bezárt terület.

5. Birtokviszonyok, használati viszonyok:

Hrsz.	Tulajdonos	Kezelő	Használat	Szolgalmi jog
2013	Békés V.Önkorm.	Körös-vidéki	-	-
	-	Vízügyi Ig.		
2014	Magyar Állam		-	-
2017	Kiss Ferencné Békési Sándorné Békési Endréné G.Kovács Emma Petrás Istvánné Túriné Kovács Márta Kovács István		-	-
2018	Kiss Ferencné Békési Sándorné Békési Endréné G.Kovács Emma Petrás Istvánné Túriné Kovács Márta Kovács István		-	-

2019	Vass János Vass Jánosné Komáromi Lászlóné	-	-	-
9209	Békés V.Önkorm.			
9360	Magyar Állam	Körös-vidéki Vízügyi Ig.	-	-

Egyéb terhelés az ingatlanokon nincs bejegyezve.

1.6. A területre vonatkozó tervezési és egyéb előírások: Vizgazdálkodási érdekből a meder szélétől mért 3-3 m-es sáv használatára a KÖVIZIG jogszabály alapján igényt tart.

1.7. A természetvédelmi kezelés szervezete és infrastruktúrája:
- Békés Város Polgármesteri Hivatal Műszaki Osztálya:

2. A terület fizikai, biológiai és kulturális jellemzőinek leírása

2.1.1. Klíma: fokozottan kontinentális éghajlati viszonyokhoz tartozik, nyári időszakban az ország legmelegebb területe, télen a leghidegebb. A havi középhőmérséklet évi ingása 24 C , az évi középhőmérséklet 11 C körül mozog. A terület igen aszályos, évi csapadékmennyiség 500 mm között változik. Uralkodó széljárása északkeleti

2.1.2. Hidrológia: a védett területen található egy táblás zsilip, mellyel a vízszint szabályozható. A mindenkor vizállás az időszakonként jelentkező vízjárásnak megfelelően a Vízügyi Igazgatóság által kerül szabályozásra. Befogadó: a Kettős-Körös.

2.1.3. Morfológia: 83,6 mBf

2.1.4. Földtani viszonyok: Talajvíz jellegű

2.1.5. Talajtan: a környék talajtakarója igen tarka, nyolc talajtípus és altalajtípus foltjai, sávjai váltakoznak. A védett terület közvetlen felszíne magán viseli a folyók tevékenységét (réti öntéstalaj) .

2.2. Biológiai jellemzők:

2.2.1. Flóra: Békés a Délalföld, Körösök mentén elhelyezkedő jellegzetes mezővárosa. A Kis-sárrét szélén fekvő település a Pannon kultúra, ezen belül a Körös-kultúra meghatározó városa, melyet a Pannon flóra és fauna birodalom vesz körül.

Vidékünkön a ma is élő folyók, azok egykori fattyúágai, valamint a szabályozások során vizüktől megfosztott vízfolyások alkottak szövevényes rendszert. Ilyen csatornává sorvadt, de valaha jelentős víz volt a mai Élővíz-csatorna. Az alföldi folyók ármentesítésének egykori megoldásából kialakult tájtypus szintén sajátosan magyar adottság. Ebből kívánunk helyi védelem alá helyezni néhány négyzetméternyi területet, mely hangulatában emlékeztet a valamikori „Vadvíz Ország” képeire. Nem a kiemelkedően védett növények száma teszi ezt szükségessé, hanem a tájképi összhang, és az ősiség által kialakult (az öreg fák által nyújtott) gazdag és védendő madárvilág.

2.2.2. Az országút (mely töltésként is szolgál) mentén fűfélék, kozmopolita növények az uralkodók. Csomós ebir (*Dactylis glomerata*), Gyermekláncfű (*Taraxacum officinale*) Katáng kóró (*Cyhorium intybus*) kutyatej és csarab félék. Lejjebb megjelenik tavasszal a Kónya sárma (*Ornithogalum bouchenum*)

A víz felé közeledve egyre inkább megtalálhatók a nedvesebb részek jellegzetes növényei, mint a Mocsári gólyahír (*Caltha palustris*), a Réti fűzény (*Lythrum salicaria*), Mocsári nőszirm (Íris pseudacorus), a mocsári sás (*Carex acutiformis*). Nagyszámban nő és burjánzik a csalán (*Urticaceae*) a turján és galajfélék. A vízparton legnagyobb tömegben él a nád (*Phragmites australis*) kisebb mértékben a gyékény (*Typha angustifolia*). A vízben hínárfélék és egyéb vízi növények teszik gazdagabbá a flórát.

A területet jelentős kökény állomány jellemzi.

A vízpartot kísérő fafélék közé a parti fűz és a fehér fűz (*Salix alba*) emelkedik ki. A szárazabb helyeken a virágos kőris (*Fraxinus ornus*) és csoportosan fehér nyár (*Populus alba*). Ezen fák részben elöregedettek, melyek alkalmasak az odúlakó madarak költéséhez. Törzsükre sok esetben felkúszik a borostyán, illetve a parti szőlő (*Vitis riparia*).

Helyenként megjelenik az akác és a közeli kertek miatt egy-egy gyümölcsfa. Néhány helyen nagyszámban található a dió, melyek magoncokból növekednek. A cserjéket jellemzi a bodza (*Sambucus nigra*) a veresgyűrű som (*Cornus Sanguinea*) és a mogyoró (*Corylus avellana*). Szárazabb helyeken a vadrózsa is képviselteti magát. Mint az ártéri területek szintén elmaradhatatlan kísérője, itt is megtalálható a hamvas szeder (*Rubus caesius*).

A terület nem rendelkezik kiemelkedő jelentőségű védett növényvel és állattal. Ám a régi „Vadvíz Országot” idéző botanikai és zoológiai társulás (kiemelten az itt élő madárvilágra) szükségessé teszi a helyi védelem alá helyezést. Hosszú távú lehetőségeit növeli, hogy a terület a város szélén helyezkedik el, így aránylag háborítatlan növény és állattársulásként menthető meg az utókor számára.

2.2.3. Fauna:

ÍZELTLÁBÚAK

- Erdei vöröshangya	<i>Formica rufa</i>
- Kis fekete hangya	<i>Lasius niger</i>

- Szarvasbogár	Lucanus cervus
- Orrszarvúbogár	Oryctes nasicornis
- Höscincér	Cerambyx cerdo

HALAK

- Szivárványos ökle	Rhodeus sericeus amarus
- Kövicsik	Barbatulus barbatulus

KÉTÉLTŰEK; HÜLLŐK

- Vöröshasú unka	Bombina bombina
- Barna ásóbéka	Pelobates fuscus
- Barna varangy	Bufo bufo
- Zöld varangy	Bufo viridis
- Zöld levelibéka	Hyla arborea
- Kecskébéka	Rana esculenta
- Tavi béka	Rana ridibunda
- Erdei Béka	Rana dalmatina
- Mocsári teknős	Emys orbicularis
- Fúrge gyík	Lacerta agilis
- Zöld gyík	Lacerta viridis
- Vízisikló	Natrix natrix
- Erdei sikló	Elaphe longissima
- Rézsikló	Coronella austriaca
- Nádi varangy	Bufo calamita

MADARAK

- Kis vöcsök	V	Tachybaptus ruficollis
- Bölömbika	FV	Botaurus stellaris
- Törpegém	FV	Ixobrychus minutus
- Bakcsó	FV	Nycticorax nycticorax
- Szürke gém	V	Ardea cinerea
- Vörös gém	V	Ardea purpurea
- Fekete gólya	FV	Ciconia nigra
- Fehér gólya	FV	Ciconia ciconia
- Bütykös hattyú	V	Cygnus olor
- Vetési lúd	V	Anser fabilis
- Nagy Lilik	NV	Anser albifrons
- Nyári lúd	V	Anser anser
- Csörgő réce	V	Anas crecca
- Tökés réce	NV	Anas platyrhynchos
- Bőjtű réce	V	Anas querquedula
- Kanalas réce	V	Anas clypeata
- Barátréce	V	Aythya ferina
- Hamvas rétihéja	FV	Circus pygargus
- Karvaly	V	Accipiter nisus
- Egerészölyv	V	Buteo buteo
- Barna kánya	FK	Milvus migrans

-	Vörös kánya	FK	Milvus milvus
-	Barna rétihéja	FK	Circus aeruginosus
-	Kis vizicsibe	FK	Porzana parva
-	Bibic	V	Vanellus vanellus
-	Barázdabillegető	V	Motacilla alba
-	Kerti geze	V	Hippolais icterina
-	Szürke légykapó	V	Muscicapa striata
-	Holló	V	Corvus corax
-	Vörös vércse	V	Falco tinnunculus
-	Vándorsólyom	FV	Falco peregrinus
-	Fácán	NV	Phasianus cholchicus
-	Vízityúk	V	Gallinula chloropus
-	Daru	V	Grus grus
-	Erdei szalonka	NV	Scolopax rusticola
-	Erdei cankó	V	Tringa ochropus
-	Dankasirály	V	Larus ridibundus
-	Ezüstsirály	V	Larus argentatus
-	Örvös galamb	NV	Columba palumbus
-	Balkáni gerle	NV	Streptopelia decaocto
-	Vadgerle	V	Streptopelia turtur
-	Kakukk	V	Cuculus canorus
-	Gyöngybagoly	FV	Tyto alba
-	Kuvik	V	Athene noctua
-	Macskabagoly	V	Strix aluco
-	Erdei fülesbagoly	V	Asio otus
-	Lappantyú	V	Caprimulgus europaeus
-	Sarlósfejsze	V	Apus apus
-	Jégmadár	V	Alcedo atthis
-	Nyaktekeres	V	Jynx torquilla
-	Zöld küllő	V	Picus viridis
-	Fekete harkály	V	Dryocopus martius
-	Nagy fakopáncs	V	Dendrocopos major
-	Balkáni fakopáncs	V	Dendrocopos syriacus
-	Kis fakopáncs	V	Dendrocopos minor
-	Mezei pacsirta	V	Alauda arvensis
-	Füsti fecske	V	Hirundo rustica
-	Molnárfecske	V	Delichon urbica
-	Ökörszem	V	Troglodytes troglodytes
-	Erdei szürkebegy	V	Prunella modularis
-	Vörösbegy	V	Erithacus rubecula
-	Fülemüle	V	Luscinia megarhynchos
-	Fekete rigó	V	Turdus merula
-	Fenyő rigó	V	Turdus pilaris
-	Énekes rigó	V	Turdus philomelos
-	Berki tücsökmadár	V	Locustella fluviatilis
-	Nádi tücsökmadár	V	Locustella luscinioides
-	Foltos nádiposzáta	V	Acrocephalus schoenobaenus
-	Cserregő nádiposzáta	V	Acrocephalus scirpaceus
-	Nádirigó	V	Acrocephalus arundinaceus

-	Karvalyposzáta	V	<i>Sylvia nisoria</i>
-	Mezei poszáta	V	<i>Sylvia communis</i>
-	Kerti poszáta	V	<i>Sylvia borin</i>
-	Barátposzáta	V	<i>Sylvia atricapilla</i>
-	Sisegő füzike	V	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>
-	Csilcsalpfüzike	V	<i>Phylloscopus collybita</i>
-	Fitiszfüzike	V	<i>Phylloscopus trochilus</i>
-	Sárgafejű királyka	V	<i>Regulus regulus</i>
-	Tüzesfejű királyka	V	<i>Regulus ignicapillus</i>
-	Örvös légykapó	V	<i>Ficedula albicollis</i>
-	Kormos légykapó	V	<i>Ficedula hypoleuca</i>
-	Őszapó	V	<i>Aegithalos caudatus</i>
-	Kék cinege	V	<i>Parus caeruleus</i>
-	Szécinege	V	<i>Parus major</i>
-	Függőcinege	V	<i>Remiz pendulinus</i>
-	Sárgarigó	V	<i>Oriolus oriolus</i>
-	Töviszúró gébics	V	<i>Lanius collurio</i>
-	Kis őrgébics	V	<i>Lanius minor</i>
-	Nagy őrgébics	V	<i>Lanius excubitor</i>
-	Vetési varjú	V	<i>Corvus frugilegus</i>
-	Kormos varjú	V	<i>Corvus corone corone</i>
-	Seregély	V	<i>Sturnus vulgaris</i>
-	Házi veréb	V	<i>Passer domesticus</i>
-	Mezei veréb	V	<i>Passer montanus</i>
-	Erdei pinty	V	<i>Fringilla coelebs</i>
-	Fenyőpinty	V	<i>Fringilla montifringilla</i>
-	Csicsörke	V	<i>Serinus serinus</i>
-	Zöldike	V	<i>Carduelis chloris</i>
-	Tengelic	V	<i>Carduelis carduelis</i>
-	Csíz	V	<i>Carduelis spinus</i>
-	Süvöltő	V	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>
-	Meggyvágó	V	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>
-	Citromsármány	V	<i>Emberiza citrinella</i>
-	Sordély	V	<i>Miliaria calandra</i>
-	Téli kenderike	V	<i>Carduelis flavirostris</i>
-	Gyurgyalag	FV	<i>Merops apiaster</i>

Jelmagyarázat:

V	=	védett
FV	=	fokozottan védett
NV	=	nem védett

EMLŐSÖK

-	Európai sün	<i>Erinaceus europaeus</i>
-	Közönséges vizicickány	<i>Neomys fodiens</i>
-	Közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>
-	Korai denevér	<i>Nyctalus noctula</i>

- Vakondok	Talpa e. europaea
- Törpedenevér	Pipistrellus pipistrellus
- Vizi denevér	Myotis daubentoni
- Tavi denevér	Myotis dasycneme
- Nagy patkósdenevér	Rhinolophus ferrumequinum
- Vidra	Lutra lutra
- Nyest	Martes foina
- Menyét	Mustela nivalis

LEPKÉK

- Kardoslepke	Iphiclides podalirius
- Fecskefarkú lepke	Papilio machaon
- Farkasalmalepke	Zerynthia polyxena
- Nagy színjátszólepke	Apatura iris
- Nagy róka-lepke	Nymphalis polychloros
- Nappali pávaszem	Inachis io
- Atalanta lepke	Vanessa atalanta
- Halálfejes lepke	Acherontia atropos

2.3. Gazdasági társadalmi és kulturális jellemzők:

A terület emberi használata a múltban és a jelenben: a Fehér Körös 1855.- évi árvize után a területen folyószabályozás, vízrendezés történt. A Fehér Körös elhagyott medre Gyula-Veszely-Sikkony-Békés vonalon folyva Élővíz.-csatorna néven belvízi, öntözővíz-szolgáltató, környezetformáló szerepet tölt be. Jelenleg a környék kertművelés alatt áll. Közvetlen környékén van a Malomvégesi temető (kegyeleti hely) valamint a Raktár sor 2. szám alatt lévő Cédulaház. Mellette megyei a Tarhos-Gyula összekötő út.

2.3.1. Mezőgazdaság: a védett területen mezőgazdasági tevékenység nem folyik,

2.3.2. Erdőgazdálkodás: a védett területen erdőgazdálkodás nem folyik.

2.3.3. Vadgazdálkodás: vadászatot nem folytatnak.

2.3.4. Halászat-horgászat: Körösi Halászati Szövetkezet Gyoma 2007. halászati üzemterv lejárta

2.3.5. Üdülés és idegenforgalom: a védett terület mellett a gáton gyalogos illetve kerékpáros túraútvonal kijelölése lehetséges. Egyéb szabadidős tevékenységre - kajakozásra, a lehetőség adott.

2.3.6. Települési viszonyok: egy része belterületi lakott helyen kívül helyezkedik el, így a lakóhelyi ráhatás gyenge, azonban a kerttulajdonosok és az illegális személtlerakók veszélyeztetik.

2.3.7. Ipar bányászat: a tervezési területen ipari bányászati tevékenység nem folyik.

2.3.8. Oktatás, bemutatás: a bemutatás lehetősége eseti, a Magyar Madártani Egyesület Békés megyei 2. sz. helyi csoportjával történő egyeztetés alapján bemutatható, kísérvél.

2.3.9. Kutatás: A területnek bibliográfiája nincsen.

- 2.3.10.Egyéb használat** közműves vezeték nem keresztezi. Folyamatosan fel kell számolni az illegális hulladéklerakók tevékenységének eredményét.
- 2.3.11.Kultúrtörténeti értékek:** népi emlék Cédulaház Békés, Raktár sor 2.
- 2.4. Táji értékek:** a fauna címszó alatt felsorolt védett madarak fészkelő helyei találhatók meg, a táj a folyószabályozás előtti életet mutatja.
- 2.5. Adatbázis:** a területre vonatkozó térképanyag 1984-ben készült az egyéb adatok a mellékletben találhatók. Fotóanyag mellékelve.

3. Célkitűzések meghatározása

- 3.1. A tervezési terület természetvédelmi jelentőségének kiértékelése.**

Kritérium	Minősítő jellemző	Jelentőség
3.1.1. Méret	Önkormányzati és állami tulajdon mellett kis területen viszonylag nagyszámú tulajdonos található	A folyószabályozás előtti romlatlan tájképet mutatja
3.1.2. Sokféleség	Védett és fokozottan védett értékekre koncentrált terület	Viszonylag nagy fajszámmal jelentkező madárállomány
3.1.3. Természetesség	Természetes eredetét mutatja	A folyószabályozások óta kevés ilyen terület van
3.1.4. Ritkaság	Közel százfajta védett illetve fokozottan védett madárállomány	Fokozott védelem
3.1.5. Sérülékenység	A vízpart élővilágát a vízminőség mindenkori helyzete határozza meg, illegális szeméttlerakás	A terület élővilágának fenntartása, az életkörülmények javításával szükségszerű
3.1.6. Jelentőség	Természetes állapot: vízpartot kísérő növényzet és állatvilág	Kiemelt fontosságú
3.1.7. Elhelyezkedés	Külterületen található, az Élővíz -csatorna az ökológiai hálózat részét képezi	Eredeti természetes állapot
3.1.8. Történet	A Fehér Körös eredeti holtága	Táji érték
3.1.9. Potenciális természetvédelmi érték változása megfelelő természetvédelmi kezelés hatására.	a.) a természeti állapot tükrében: megőrzés b.) táji értékeinek tükrében: megőrzés c.) oktatási, bemutatási, kutatási lehetőségek tükrében: javulás d.) jövedelem-termelő képességeinek tükrében: nincs kimutatható jövedelem-termelés e.) kulturális és történelmi hagyományok megőrzésének tükrében: nem jellemző f.) természetvédelmi beosztásának tükrében: új terület g.) egészségügyi célra történő igénybevételenek tükrében: nem jellemző	megfelelő kezelés hatására természetességében javulás várható
3.1.10. Különleges jelentőség	Háborítatlan természetközeli állapot a terület nagy részén	Az Élővíz-csatorna mellett természetközeli zöld terület léte

3.2. A tervezési terület legfontosabb természeti értékeinek meghatározása

Természeti érték	Jelentőség			
	Nemzetközi	Országos	Regionális	Helyi
1. Földtani	-		-	alacsony
2. Vízparti	-	alacsony	közepes	közepes
3. Társulás	-	-	alacsony	alacsony
4. Élő szervezetek	-	alacsony	közepes	magas
5. Táj értékek	-	alacsony	közepes	magas
6. Kultúrtörténeti értékek	-	alacsony	közepes	közepes

3.3.1. Elsődleges célkitűzések

Az Élővíz csatorna partján a szukcessziós folyamatok visszatartása.

3.3.2. Másodlagos célkitűzések

A táji értékek bemutatása (táblák, prospektusok, stb.)

Tájékoztató táblák, kukák elhelyezése

3.4. Korlátozó és veszélyeztető tényezők

Hatások	Belső tényezők	Külső tényezők
Természetes folyamatok		
3.4.1. tervezési terület belső természetes folyamatai	kedvezőtlen (öregedés, a rossz vízminőség miatt)	
3.4.2. A tervezési területen kívül természetes folyamatok		előre kiszámíthatatlan hatások pl.: - klimatikus viszonyok (pl. aszály) - hidrológiai viszonyok (pl. vízjárás)
Emberi hatások		
3.4.3. A tervezési területen belül érvényesülő emberi tényezők		
a.) területhasználat b.) munkaerő c.) fogadókészség d.) gazdasági helyzet e.) területhasználók hozzáállása f.) veszélyes technológiák g.) munkavégzés rendje	elfogadható megoldott elfogadható szüks (fenntartásra) javuló (igényesség nő) nincs szükség szerint	

g.) károsítás h.) havária	nincs elenyésző minimális	
3.4.4. A tervezési területre kívülről ható emberi tényezők a.) környező területek hasznosítása b.) gazdasági környezet c.) jogszabályok d.) tervezési előírások e.) politikai viszonyok f.) kulturális szokások		átlagos kedvező hatás kedvező hatás kedvező hatás kedvező hatások (nagyobb igény) kedvező hatás (növekvő igényesség)

3.4.5. A természetvédelmi kezelés korlátai

A tervezési területen a megfelelő természetvédelmi kezelés elvégzéséhez a kezelőnek rendelkeznie kell a megfelelő munkaerővel. A természetvédelmi hatósági jogkört a tervezési területen nem a terület kezelője, hanem a területileg illetékes jegyző látja el.

A természetvédelmi kezelés folyamatos elvégzéséhez a kezelőnek megfelelő felszereléssel kell rendelkeznie, illetve elegendő anyagi fedezettel ahhoz, hogy hatékonyan kezelje a területet.

3.4.6. A korlátozó tényezők hatása az ideális célkitűzésekre.

A táji értékek fenntartása folyamatos ellenőrzést és anyagi háttérrel kíván. A területhasználat korlátozása fontos momentum a természetvédelmi cél eléréséhez.

A kijelölt célok eléréséhez tehát szükséges egy olyan területhasználati rend kialakítása, amely a lehető legkisebb terhelést jelenti a védett értékek számára.

A terület melletti, tervezett szabadidős tevékenységek növelési lehetőségeinek megteremtésénél kompromisszumos megoldást kell választani.

A közvélemény értékelése folyamatosan vizsgálható. Az igényes terület igényes viselkedést teremt (szemetelés, rongálás mérséklődése).

4. Gyakorlati célkitűzések, stratégiák és feladatok meghatározása.

4.1. Gyakorlati célkitűzések

- a növényzet megtartása,
- egyéb fajok életfeltételeinek javítása, megteremtése (pl. odúk, etetők kihelyezése),
- egységes információs és bemutató táblák kihelyezése,
- kiszolgáló építmények (kuka, madárfigyelő magasles) elhelyezése,.
- a maximális látogatói létszám meghatározása,
- az értékeket bemutató idegenforgalmi prospektusok elkészítése,
- illegális szemétkerakás fizikai korlátozása.

4.2. Élőhelyek kezelése, fenntartása

Stratégia az élőhelyek fenntartása érdekében:

- kismértékű beavatkozás (elhalt, vízbe borult fák elszállítása), nádvágás a nyílt vízfelület fenntartása érdekében, elkerítés a szemetelés megakadályozása miatt, faültetés

4.2.2. Fajok védelme

- élőhely-védelem a beavatkozás mellőzésével, kivéve etetők, odúk kihelyezése.

4.2.3.1. Látogatás

Korlátozott módon előre bejelentkezetten, kísérvél.

4.2.3. Oktatás és bemutatás

A tervezési terület természetvédelmi oktatásra csak minimálisan alkalmas.
A bemutatási szerep táblák és propaganda anyagok segítségével növelhető.

4.2.4. Kutatás, vizsgálatok

A természetvédelmi szabályok betartásával kutatás ellenőrzött módon végezhető a területen, sőt kívánatos is lenne a természetvédelmi kezelés szélesebb körű megalapozásához.

4.2.5. Terület- és földhasználat

A területet csak eredeti rendeltetésének megfelelően lehet használni.

4.2.6. Táj- és kultúrtörténeti értékek.

Fontos táji értéket képvisel, fenntartása elengedhetetlen.

4.2.7. Természetvédelmi infrastruktúra

Külön infrastruktúra nem szükséges.

4.3. Kezelési feladatok

4.3.1. Adatgyűjtés

A Madártani Egyesület helyi Csoportja folyamatos adatgyűjtést végez a madárfajokról.

4.3.2. Kezelés

4.3.2.1. Kezelési előírások

a.) Élőhelyek és élettelen környezetük kezelése, fenntartása

Az épített elemek fenntartása és karbantartása folyamatos feladat. A fák folyamatos fenntartása, letört ágak eltávolítása, rendszeresen, az igényeknek és a természetes körülményeknek (aszályos idő, viharkár stb.) megfelelően kell végezni. A parti rész szukcessziós folyamatait időszakosan vissza kell szorítani.

b.) Fajok védelme, fenntartása

Az értékes és különleges helyen álló fáknál egyedi kezeléseket kell alkalmazni. A veszélyeztetett növények esetén fokozott gondozást és ápolást kell végrehajtani.

c.) Agresszív fajok állományszabályozása

Nem jellemző

d.) Őrzés, védelem:

Folyamatos odafigyelést igényel (Rendőrség, Polgárőrség)

e.) Egyedi tájértékek védelme és fenntartása:

Nem jellemző

f.) Gépek beszerzése, karbantartása:

Nem indokolt

g.) Információ biztosítás és kapcsolattartás rendszere: (Az információ biztosítása táblákkal és prospektusokkal oldható meg. A kitáblázást célszerű minél előbb elvégezni. Az írott, nyomtatott anyag elkészítése a rendelkezésre álló idő, pénz és szakértelem kérdése.

4.3.2.2. Mezőgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírások

a.) Növénytermesztés

A tervezési területen nincs ilyen tevékenység.

b.) Rét- és legelőgazdálkodás

A területen nincs

c.) Kert, szőlő, gyümölcsültetvényeken való gazdálkodás

Nincs a területen

d.) Talajerő-gazdálkodás

Művelés nem folyik.

e.) Növényvédelem

Az értékes fák megóvását (pl. aknázómoly ellen), illetve a humán igényeket (pl. levéltetű ellen) figyelembe véve egyedi megítéléssel lehet alkalmazni minimális dózisban vegyszereket. Vegyszer csak akkor használható, ha más mechanikai jellegű megoldás nem kínálkozik. A vegyszer fajtáját és dózisát csak szakemberrel együtt lehet meghatározni.

Különleges vegyszerhasználat jelentkezik kullancs- és szúnyogirtás esetén. Csak szakemberrel konzultálva, a minimális mennyiség kijuttatása mellett, az egyéb élőlények szaporodási, táplálkozási és egyéb életfolyamatait figyelembe véve végezhető el ez a tevékenység.

f.) Állattenyésztés

A tervezési területen állattenyésztés nem folyik.

g.) Nádgazdálkodás, nádhasznosítás

Az Élővíz-csatorna partján minimális nádas terület fenntartása kívánatos

h.) Horgászat, halászat

A tervezési területet érintő Élővíz-csatorna szakaszon a horgászat nem kívánatos.

4.3.2.3. Erdőgazdálkodásra vonatkozó előírások

A tervezési területen erdőgazdálkodási tevékenység nem folyik.

4.3.2.4. Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírások

A tervezési területen vadgazdálkodási tevékenység nem folyik.

4.3.2.5. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások.

A területen összegyűlt csapadékvíz az Élővíz-csatornába kerül.

4.3.2.6. Közlekedést érintő kezelési előírások.

Gépjárműforgalom a területen csak ritkán fordul elő.

4.3.2.7. Építési tevékenységeket érintő kezelési előírások.

a.) Épületek

Épület nem helyezhető el.

b.) Egyéb építmények

Padok, táblák, kukák, madárfigyelő lesek a szükségleteknek megfelelő darabszámban kerülhetnek a területre. Reklámtáblák elhelyezése a területen tilos.

c.) Kerítések, kapuk

Nincs

d.) Infrastruktúra-hálózat

Elektromos vezeték ne terhelje a területet, földkábeles megoldást kell alkalmazni.

e.) Feltáró utak

Nincs a tervezési területen

f.) Sétautak

Nincs a területen

g.) Lépcsők, támfalak

Nincs a területen

h.) Hidak, zsilipek, átereszek

A meglévő zsilip a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság kezelésében van.

i.) Közművek

Nincs a területen

j.) Sportpályák

Nincs a területen.

4.3.2.8. Turizmust érintő kezelési előírások

A látogatottság mértékének emelése nem kívánatos, és meg kell határozni a maximális terhelhetőséget.

4.3.2.9. Ipari és bányászati tevékenységeket érintő kezelési előírások

Nincs ilyen

4.3.2.10. Települések egészét érintő kezelési előírások

Nincs ilyen

4.3.2.11. Táji, kultúrtörténeti értékekkel kapcsolatos kezelési előírások

Az öreg fák mint fészkelő helyek

4.3.3. Adminisztráció

a.) Védetté nyilvánítás, védelem feloldása

A helyi jelentőségű védett természeti terület csak a védelem tárgyát képező értékek eltűnése esetén képviselő-testületi határozattal oldható fel a védettség alól.

b.) Tulajdonosi viszonyok, birtokpolitika

A tulajdonjog átruházása esetén a védettség továbbra is fennáll, amíg azt a képviselő-testületi határozat nem törli. Törekedni kell a magántulajdonú terület megszerzésére.

c.) Hatósági engedélyezés

Bárminemű beavatkozás esetén helyi védett természeti területen az illetékes jegyző gyakorolja a hatósági jogkört.

d.) Tervezés

A területet érintő, bármilyen beavatkozásra irányuló tervezés csak a természetvédelmi kezelési terv szabályozásait figyelembe véve készülhet.

e.) Ellenőrzés

A természetvédelmi kezelési terv utasításainak betartása a mindenkor területkezelő feladata. Ennek ellenőrzését a természetvédelmi hatóság (jelen esetben a területileg illetékes jegyző) látja el.

f.) Továbbképzés

A természetvédelmi kezelési terv új kutatási adatok felhasználása mellett továbbfejleszthető.

5. Munkaterv

5.1. Középtávú munkaterv

1. Faápolási munkák elvégzése (letört, elszáradt ágak eltávolítása, seb- és odúkezelés).
2. Szükség esetén munkaerő biztosítása.
3. Kukák, madárfigyelők kihelyezése
4. Tájékoztató- és bemutató táblák kihelyezése.
5. Egyéb, a területen élő fajok kutatása.
6. Prospektus és képeslap elkészítése.

5.2. Éves munkaterv

1. Szükség esetén faápolási munkák
2. A fák szükség szerinti növényvédelme.
3. Munkaerőben és gazdaságilag jelentkező éves lehetőségek szerint egyéb feladatok elvégzése. A terület esetleges, szakaszos lekerítése, szemétszállítás.

6. A természetvédelmi kezelési terv végrehajtásának ellenőrzése és a terv felülvizsgálata

A természetvédelmi kezelési terv végrehajtása a mindenkor területkezelő feladata. Ennek ellenőrzését a természetvédelmi hatóság látja el. Az ellenőrzés területi szemlével történjen meg. Ezen kívül bármely – a területet érintő – tevékenységről a jegyzőt tájékoztatni kell, a nagyobb munkákhoz (jogszabály szerint) engedélyt kell kérni.

A természetvédelmi kezelési terv felülvizsgálatának időpontja valamely új kutatási eredmény bizonyítása esetén, ha az befolyásolja a terv előírásait, azonnal; ennek hiányában legkésőbb 2013-ban.

Kezelési terv összesítő

A környezetvédelmi miniszter 30/2001.(XII.28.) KöM rendeletének 2. § (2)
bekezdés c.) pontja alapján

Békés-Csatárkert

helyi jelentőségű természeti terület

természetvédelmi kezelési tervéhez

A természetvédelmi kezelési terv

Gyakorlati célkitűzések:

- Madár fajok életfeltételeinek javítása, megteremtése (pl. odúk, etetők kihelyezése).
- Egységes információs és bemutató táblák kihelyezése.
- Kuka, madárfigyelő stb. elhelyezése.
- A maximális látogatói létszám meghatározása.
- Az értékeket bemutató idegenforgalmi prospektusok, képeslapok elkészítése.
- Illegális szemétkerítés fizikai korlátozása.

Természetvédelmi stratégiák:

A fák növényvédelmét – az értékesebb (idős, ritka), fák esetén – egyedi megoldással kell rendezni. E veszélyeztetett növények esetén fokozott gondozást és ápolást kell végrehajtani. A fenntartási munkákat az igényeknek és a természetes körülményeknek (aszályos idő, viharkár stb.) megfelelően kell végezni.

A száradó, nemkívánatos ágakat el kell távolítani, a letört ágak helyén friss metszést kell alkalmazni. A csonkokat sebkezelni kell. Az idős fákon található odúkat is kezelni kell.

Az értékes fák megóvását (levéltetű ellen) figyelembe véve egyedi megítéléssel lehet alkalmazni minimális dózisban vegyszereket. Vegyszer csak akkor használható, ha más mechanikai jellegű megoldás nem kínálkozik a humán egészségügyi és a természetvédelmi szempontok összehangolása mellett. A vegyszer fajtáját és dózist csak szakemberrel együtt lehet meghatározni.

Különleges vegyszerhasználat jelentkezik kullancs- és szúnyogirtás esetén. Csak szakemberrel konzultálva, a minimális mennyiség kijuttatása mellett, az egyéb élőlények szaporodási, táplálkozási és egyéb életfolyamatait figyelembe véve végezhető el ez a tevékenység.

Védett, ritka élőlények felbukkanása esetén az esedékes beavatkozást le kell állítani és későbbi időpontra kell halasztani, illetve el kell végezni a fajra vonatkozó felmérő kutatást.

A fenntartási munkák vállalkozói megbízásokkal vagy saját munkával végezhetők. Saját munka esetén a fenntartási munkák elvégzéséhez szükséges munkaerő- és eszközállományt biztosítani kell. A terület-vezetővel korlátozottan látogatható.

A maximált látogatói létszámot meg kell határozni.

A tervezési területet érintő Élővíz-csatorna szakaszon a horgászat nem kívánatos.

A védett terület bemutatási szerepének növeléséhez táblákat és propaganda anyagokat kell készíteni.

A természetvédelmi kezelési terv megalapozásához,, időszaki felülvizsgálatához kutatási programok indíthatók. A területre vonatkozó adatgyűjtés (élőlények felmérése, környezeti hatások vizsgálata stb.) folyamatosan végezhető.

A terület csak eredeti rendeltetésének megfelelően használható. A növényállományt szolgáló területhasználat (pl. gyepterület kaszálása) időszakosan megengedett.

A tervezési területen szükség szerinti felügyeletet biztosítani kell.

Gépjárműforgalom csak a közúton megengedett.

Új épület a területen nem helyezhető el.

Táblák, kukák, madárfigyelők csak a szükségleteknek megfelelő darabszámban kerülhetnek a területre.

Reklámtáblák elhelyezése a területen tilos.

A tervezési terület lehatárolása egyrészt természetes határral (Élővíz-csatorna és töltése, műút), másrészt kerítéssel oldható meg.

Elektromos vezeték ne terhelje a területe, földkábeles megoldást kell alkalmazni.

A természetvédelmi kezelési terv tárgyát képező helyi jelentőségű védett természeti terület csak a védelem tárgyát képező értékek eltűnése esetén képviselő-testületi határozattal oldható fel a védettség alól.

A tulajdonjog átruházása esetén a védettség továbbra is fennáll, amíg azt a képviselő-testületi határozat nem törli.

Bármilyen beavatkozás esetén helyi védett természeti területen az illetékes jegyző gyakorolja a hatósági jogkört.

A területet érintő, bármilyen beavatkozásra irányuló tervezés csak a természetvédelmi kezelési terv szabályozásait figyelembe véve készülhet.

A természetvédelmi kezelési terv utasításainak betartása a mindenkor területkezelő feladata. Ennek ellenőrzését a természetvédelmi hatóság látja el.

B é k é s , 2003. augusztus

Pataki István
polgármester

BÉKÉS, CSATÁRKERT HELYI TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET

